

Dnro:63/D.a.2/3.2.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29, 00023 VALTIONEUVOSTO
lukiotuntijako@minedu.fi
kirjaamo@minedu.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

07. 02. 2014

no. / /

Viite: Lausuntopyyntö OKM/85/040/2012, 20.12.2013

LUKIOKOULUTUKSEN YLEISIÄ VALTAKUNNALLISIA TAVOITTEITA JA TUNTIJAKOA VALMISTELLEEN TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää saamelaiskäräjiltä lausuntoa lukiokoulutuksen yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa valmistelleen työryhmän ehdotuksista. Työryhmä esittää kolme vaihtoehtoista mallia (A, B ja C) lukion uudeksi tuntijaoksi. Mallit A ja B lisäisivät lukiokoulutuksen valinnaisuutta tuntuvasti ja muuttaisivat jotkut perinteisistä lukion oppiaineista kokonaan valinnaisiksi. Malli C muuttaisi voimassa olevaa lukion tuntijakoa vähiten, mutta myös siinä valinnaisten opintopolkujen rakentamista vahvistettaisiin. Matematiikan ja kielten asema säilyisi malleissa ennallaan. Suurimmat muutokset koskisivat reaaliaineita. Lukiokoulutuksen laajuus säilyisi kaikissa malleissa edelleen kolmena vuotena ja 75 kurssina. Lukion perustehtävä säilyisi yleissivistävänä koulutuksena ja väylänä akateemisiin ja muihin lukion oppimäärää edellyttäviin opintoihin. Ehdotuksissa korostetaan tietojen rinnalla taitoja osana yleissivistystä.

Saamelaiskäräjät esittää lausuntonaan lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa valmistelleen työryhmän ehdotuksista seuraavaa:

1. Valinnaisuuden lisääminen

Ehdotusten tavoitteena on yleissivistyksen vahvistaminen. Työryhmä toteaa, että tulevaisuuden työelämässä on ennakoitu tapahtuvan merkittäviä muutoksia, jotka asettavat uusia haasteita koulutukselle. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset tulevat muuttamaan ammattirakenteita ja osaamistarpeita seuraavien kahdenkymmenen vuoden kuluessa merkittävästi. Tulevaisuuden yleissivistys edellyttää uudenlaisia tietoja ja taitoja sekä uudenlaisia tapoja oppia ja opiskella. Yhteiskunnan kehitys edellyttää yhteiskunnallisia tietoja ja taitoja sekä aktiivista kykyä ja halua vaikuttaa ja osallistua lähiyhteisön ja koko yhteiskunnan kehittämiseen. Työryhmä toteaa myös, että tulevaisuus edellyttää myös valmiuksia pohtia ja ratkaista eettisiä ja moraalisia kysymyksiä.

Tulevaisuuden yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia on kuitenkin mahdotonta tunnistaa etukäteen. Työryhmän lukiokoulutuksen tuntijakoon esittämät valinnaisuutta lisäävät vaihtoehdot voivat johtaa laaja-alaisen yleissivistyksen hankkimisen sijasta entistä kapea-alaisempaan ja pirstaloidumpaan koulutukseen, jossa nuoret erikoistuvat jo lukiovaiheessa yksipuolisesti itselleen mieluisiin aineisiin. Laaja-alaisen yleissivistyksen turvaaminen edellyttää laaja-alaista opiskelupolkuja ja erikoistumisvalintojen tekemistä vasta aikuisuuden kynnyksellä, lukiokoulutuksen jälkeen.

Valinnaisuuden tuntuva lisääminen on myös alueellista yhdenvertaisuutta ja koulutuksen saavutettavuutta koskeva uhka. Pienissä lukioissa, joita kaikki saamelaisten kotiseutualueen lukiot ovat, valinnaisuuden valtakunnallinen lisääminen asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan suurten lukioiden opiskelijoiden kanssa. Koulutuksen arviointineuvoston vuonna 2010 suorittaman lukion voi-

massaolevan tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteiden arvioinnin yhteydessä todettiin tuntijaon toimeenpanon olleen pienissä lukioissa haasteellisempaa kuin suurissa. Valinnaisuuden lisääminen lisääisi eriarvoisuutta entisestään ja saattaisi vaikeuttaa pienten lukiodien opiskelijoiden pääsyä jatko-opintoihin. Ylioppilastutkintoa käytetään yhtenä perusteena yliopistojen ja korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa.

2. Yhteinen yleissivistävä perusta

Lukiokoulutuksen tulisi taata kaikille opiskelijoilleen, asuinpaikasta ja kieli- tai kulttuuriryhmään kuulumisesta riippumatta yhteinen yleissivistävä perusta. Keskeisten yleissivistykseen kuuluvien oppiaineiden pakollisia kursseja tulisi olla riittävä määrä. Keskeisimpiä kansallisen yleissivistyksen perustaa luovia oppiaineita ovat äidinkieli ja kirjallisuus, historia ja yhteiskuntaoppi. Työryhmän esitykset koskien näitä oppiaineita ovat ristiriidassa sen lukiokoulutukselle asettamien yleisten tavoitteiden kanssa.

Tulevaisuuden työelämä vaatii oman äidinkielenä monilukutaidon hyvin hallitsevia kansalaisia, koska äidinkieli on kaiken oppimisen ja inhimillisen elämän perusta. Äidinkielen kurssien määrän vähentäminen tulevaisuuden lukiokoulutuksessa on ristiriidassa myös koulutuksen arviointineuvoston tutkimuksesta vuonna 2012 saadun tiedon kanssa. Arviointihankkeen tulosten mukaan nykylukio antaa opiskelijoille laajan yleissivistyksen, myönteisen asenteen ja hyvät tiedolliset perusvalmiudet korkeakouluopinnoille. Suurimmat puutteet liittyvät asioiden syvällisempään ymmärtämiseen, suomen kielen kirjalliseen osaamiseen, matematiikan hallintaan, ruotsin kieleen sekä yhteiskunnallisten asioiden ymmärtämiseen.

Saamelaisyhteisön ja saamelaisten kansallisen kulttuurin näkökulmasta kurssien vähentäminen oman äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksesta ovat huolestuttavia. Lukiossa hankittu äidinkielen taito ja oman kirjallisuuden tuntemus vaikuttavat myös jatko-opintoihin. Lukiokoulutus luo perustaa oman äidinkielen käyttämiselle myös korkeassa koulutuksessa ja akateemisissa opinnoissa. Monet tutkijat ovat jo esittäneet huolensa englannin kielen ylivallasta akateemisessa maailmassa. Samaan aikaan saamen kieltä pyritään käyttämään yhä enemmän korkean koulutuksen ja akateemisten töiden kielenä. Saamen kielen asemaa lukiokoulutuksen kielenä ja oppiaineena tulisi vahvistaa entisestään ja äidinkielen ja kirjallisuuden pakollisten kurssien määrää pikemminkin lisätä kuin vähentää.

Työryhmän historian ja yhteiskuntaopin opetusta koskevat esitykset ovat huolestuttavia samasta syystä kuin äidinkielen opetuksen aseman heikentäminen. Kansallisen historian tuntemus ja sen liittyminen osaksi muiden kansojen ja maailman historiaa on vankka osa yleissivistystä, jota ilman ympäröivän yhteiskunnan, maailman ja niissä jatkuvasti kiihtyvän muutoksen ymmärtäminen on mahdotonta. Yksipuolisesti vain tulevaisuuteen kurkottava koulutus jättää osan nuorista tietämättömiksi omista juuristaan, aiempien sukupolvien läpikäymistä vaiheista ja vaikeuksien voittamisesta. Historiattomuus yhdistettynä lisääntyvään tietotekniikan itseisarvoiseen käyttöön, yksipuoliseen kieliosaamiseen ja heikentyvään oman äidinkielen osaamiseen on huolestuttava näkymä. Tällaista kehityskulkua yleissivistävän lukiokoulutuksen ei pidä edistää.

Saamelaisyhteisön näkökulmasta historian ja yhteiskuntaopin pakollisia kursseja tulisi lisätä ja niissä tulisi ottaa huomioon myös saamelaisten historia ja saamelaisyhteisö suomalaisen yleissivistykseen ehdottomasti kuuluvina asioina. Saamelaiset ovat Suomen alkuperäiskansaa, jolla on yhteistä historiaa sekä suomalaisten, muiden suomalais-ugrilaisten kansojen että naapurimaissa asuvien saamelaisten kanssa. Saamelaisyhteisössä ja –kulttuurissa on viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtunut valtavia muutoksia, joita jotkut tutkijat kuvaavat vallankumoukselliseksi. Osana tätä

muutosta on saamelaisten itsehallinnon ja modernin saamenkielisen yhteiskunnan rakentaminen, saamenkielisen median synty, saamenkielisten palveluiden ja koulutien rakentaminen esiopetukselta yliopistoihin, saamenkielisen kirjallisuuden ja taiteiden nousu ja samalla perinteisten elinkeinon, perinteisten taitojen ja tietojen uhanalaistuminen. Saamelaisten historian ja saamelaisen yhteiskunnan tuntemuksen tulisi kuulua jokaisen yleissivistykseen ja siten myös osana suomalaisen lukion pakollisiin kursseihin. Oman maan ja sen lähialueiden hyvä tunteminen on ymmärretty osaksi suomalaista yleissivistystä koululaitoksen rakentamisen alusta alkaen.

3. Oppiaineet lukiokoulutuksessa

Suomalaisen koulun kieliosaaminen on yksipuolistunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Monet opiskelevat ainoana vieraana kielenään englantia. Kansainvälistyminen ja erityisesti tulevaisuuden työ- ja talouselämä vaatisivat tulevalta sukupolvelta laajaa kieliosaamista. Sen takia lukiokoulutuksessa tulisi vahvistaa mahdollisuuksia useiden vieraiden kielten opiskeluun. Myös saamen kielestä on tullut merkittävä työllistymistä edistävä tekijä, jonka takia myös sen asemaa yhtenä lukion vieraista kielistä tulisi vahvistaa.

Liikunnan pakollisten kurssien lisääminen yhdellä ja kurssien jaksottaminen eri vuosille on hyvä esitys. Sen sijaan uskonnon, elämäntutkimustiedon ja terveystiedon pakolliset kurssit tulisi muuttaa valinnaisiksi.

4. Lausunnon keskeinen sisältö

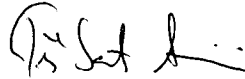
Saamelaiskäräjät katsoo, että

- valinnaisuuden lisääminen lukiokoulutuksessa johtaa entistä kapea-alaisempaan ja pirstaloituneempaan koulutukseen ja murentaa pohjaa yleissivistäville tavoitteille. Valinnaisuuden lisääminen lisää koulutuksellista eriarvoisuutta ja vaikeuttaa pienten lukiodien opiskelijoiden pääsyä jatko-opintoihin;
- äidinkieli ja kirjallisuus, historia ja yhteiskuntaoppi ovat keskeisimpiä kansallisen yleissivistuksen perustaa luovia oppiaineita. Niiden pakollisten kurssien määrää ei tule vähentää;
- saamen kielen asemaa lukiokoulutuksen kielenä ja oppiaineena tulisi vahvistaa entisestään ja äidinkielen ja kirjallisuuden pakollisten kurssien määrää lisätä;
- saamelaisten historian ja saamelaisen yhteiskunnan tuntemuksen tulisi kuulua jokaisen yleissivistykseen ja siten myös osana suomalaisen lukion pakollisiin kursseihin;
- lukiokoulutuksen tulisi antaa mahdollisuuksia useiden vieraiden kielten opiskeluun ja saamen kielen asemaa yhtenä lukion vieraista kielistä tulisi vahvistaa;
- liikunnan pakollisten kurssien lisääminen yhdellä ja kurssien jaksottaminen eri vuosille on kannatettava esitys;
- uskonnon, elämäntutkimustiedon ja terveystiedon pakolliset kurssit tulisi muuttaa valinnaisiksi.

Lisäksi saamelaiskäräjät edellyttää, että lukiokoulutuksen valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako ovat linjassa opetus- ja kulttuuriministeriössä valmistellun saamen kielen elvyttämisen toimenpide-

ohjelman kanssa (OKM :n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:7), joka on etenemässä hallituksen esitykseksi keväällä 2014.

Lausunnosta päätti saamelaiskäräjien hallitus kokouksessaan 28.1.2014.

Tiina Sanila-Aikio
I varapuheenjohtaja

Irmeli Moilanen
vs. koulutussihteeri